

TATIANA KANASZ

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

DYNAMIKA NEGATYWNYCH POSTAW
WOBEC OBYWATELI REPUBLIKI BIAŁORUSI
PRZEBYWAJĄCYCH W POLSCE W LATACH 2020–2023:
UWARUNKOWANIA, KONTEKSTY I MANIFESTACJE

WSTĘP

Przedmiotem artykułu są postawy społeczeństwa polskiego oraz różnych grup imigranckich (zwłaszcza Ukraińców) wobec obywateli Republiki Białorusi przebywających w Polsce w czasie nasilenia białoruskiej imigracji od 2020 roku oraz trwania wojny w Ukrainie. Przedstawiona analiza została skoncentrowana na postawach negatywnych (niechęci) — wymagają one lepszego poznania, ponieważ w skrajnych przypadkach mogą prowadzić do zachowań dyskryminujących. Trzeba jednak zaznaczyć, że niechęć (brak sympatii) nie jest jeszcze tożsama z dyskryminacją (nierównym traktowaniem). Postawiono następujące pytania badawcze: (1) jakie są uwarunkowania negatywnych postaw wobec imigrantów z Białorusi w Polsce?, (2) jacy obywatele Białorusi w Polsce są najbardziej narażeni na doświadczenie dyskryminacji oraz w jakich obszarach życia? Odpowiedzi na te pytania poszukiwano, odwołując się do koncepcji interseksyjności, która kieruje uwagę na złożoność sytuacji imigrantów uwarunkowaną przez poszczególne cechy społeczno-demograficzne, jak płeć, wiek, przynależność etniczna, a także inne wyznaczniki ich osobistej sytuacji. W tym celu przeanalizowane zostały dostępne raporty z badań oraz zbiór tekstów

z wybranych polskich mediów w wydaniu internetowym („Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, „Polityka”, Oko.press).

RAMY TEORETYCZNO-METODOLOGICZNE ANALIZY

Problematyka postaw przedstawicieli społeczeństwa polskiego wobec innych grup, w tym imigrantów, poruszana jest w bardzo wielu publikacjach naukowych. Jako czynniki wpływające na kształtowanie się postaw badane są cechy przedstawicieli „społeczeństwa wysyłającego” i „przyjmującego” (zob. np. Grzymała-Kazłowska 2007), a także cechy respondentów (zob. Łodziński, Nowicka 2021, s. 76). Znaczenie ma liczebność zbiorowości imigrantów, a także ich pozycja społeczno-ekonomiczna i kulturowa. Nastrojom antyimigranckim sprzyjają niska ocena własnej pozycji społeczno-ekonomicznej (Łodziński, Nowicka 2021) oraz nastroje polityczne w danym kraju (Andrejuk 2020). Ważną rolę odgrywa realizowana przez Polskę polityka wobec imigrantów (Łodziński, Nowicka 2021, s. 76). Istotne są przekazy medialne na temat danej grupy (Łodziński, Nowicka 2021, s. 77; Cywiński, Katner, Ziółkowski 2019).

Skrajna niechęć wobec innych grup może prowadzić do zachowań o charakterze dyskryminującym (Winiewski i in. 2017). Dyskryminację można definiować — za Anthonym Giddensem (2008, s. 272–273, 720) — jako zachowanie lub działanie, które odbiera określonym jednostkom lub grupom dostęp do środków do życia lub otwartych dla innych możliwości czerpania korzyści. W ujęciu socjologicznym wyróżnia się dyskryminację społeczną (w życiu codziennym ze strony przedstawicieli innych grup), instytucjonalną (nierówne traktowanie przez instytucje), zawodową (na rynku pracy), ekonomiczną (np. w dostępie do świadczeń socjalnych), polityczną, prawną oraz symboliczną (np. mowa nienawiści) (Łotocki 2010).

Rodzaje dyskryminacji można również wyróżnić, biorąc pod uwagę cechy badanych. W tym kontekście bada się dyskryminację intersekcyjną, nazywaną także wielokrotną (Crenshaw 1989; Makkonen 2002; Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej 2011; Cieślukowska, Sarata 2012), czyli doświadczaną ze względu na kilka cech (np. płeć kulturową, narodowość, obywatelstwo, status społeczno-ekonomiczny, wiek). Intersekcyjność jest ważnym zagadnieniem w studiach nad migracjami, w badaniach nierówności społecznych oraz relacji wiedzy-władzy z uwzględnieniem płci, rasy, klasy społecznej (np. Amelina 2017; Lutz, Amelina 2021, s. 59). Z badań wynika, że mężczyźni nieco częściej niż kobiety deklarują doświadczanie dyskryminacji wielokrotnej ze względu na wiek, pochodze-

nie etniczne czy imigranckie. Kobiety zaś bardziej odczuwają dyskryminację intersekcyjną ze względu na płeć, pochodzenie etniczne, imigranckie oraz religię. Silnym predyktorem dyskryminacji intersekcyjnej jest niski status społeczny imigrantów (Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej 2011; Cieślukowska, Sarata 2012, s. 17–18).

Dystans między poszczególnymi grupami narodowościowymi w ramach danego państwa wzmagają sytuacje kryzysowe. Do innych czynników utrwalających dystanse społeczne należą: historyczna obawa przed najeżdżcą; niechęć wobec przybyszów z zewnątrz; chęć podtrzymania jednolitości etnicznej; brak zrozumienia dla innych kultur; brak skutecznych działań ze strony polityków oraz mediów w celu informowania społeczeństwa o zaletach imigrantów reprezentujących różne grupy narodowościowe (Pogorzelska 2012, s. 77–78); zbyt zamknięte kulturowo zachowania, rozumiane jako kultywowanie jednej tradycji (Appadurai 2009). Również negatywne zachowania ze strony przedstawicieli określonych grup imigranckich mogą sprzyjać wrogości w społeczeństwie państwa osiedlenia. Natomiast równemu traktowaniu osób innej narodowości mogą sprzyjać — jak ustalono w badaniach — następujące cechy Polaków: doświadczenie emigracyjne, religijność, chęć niesienia pomocy w sytuacjach kryzysowych (zob. Pogorzelska 2012, s. 83).

Przedstawiona analiza bazuje na danych zastanych: wynikach badań opinii publicznej, raporcie Stowarzyszenia Interwencji Prawnej przygotowanym z wykorzystaniem danych Białoruskiego Centrum Solidarności (Dobrowolska 2022) oraz wybranych polskich przekazach medialnych w latach 2020–2023. Sondaże dobrano tematycznie, a teksty medialne — w wyniku monitoringu publikacji na temat białoruskiej imigracji w Polsce zamieszczonych w prasie ogólnopolskiej w wydaniu internetowym (dziennik „Gazeta Wyborcza”, dziennik „Rzeczpospolita”, tygodnik „Polityka”, portal Oko.press). W przypadku „Gazety Wyborczej” uwzględniono regionalne wydania w celu większego zróżnicowania źródeł prasowych. Brakuje publikacji z prasy skrajnie konserwatywnej, ponieważ w uprzednim jej monitoringu nie znaleziono tekstów poświęconych analizowanej tematyce. Przywoływane badania polskiej opinii publicznej mają charakter reprezentatywny. Inaczej jest w przypadku sondaży realizowanych wśród białoruskich imigrantów (Alampiyev, Bikanau 2022; Centrum... 2023b): są niereprezentatywne ze względu na brak możliwości oszacowania populacji imigrantów. Zawierają jednak relacje z doświadczeń imigrantów, przede wszystkim przybywających do Polski po 2020 roku. W tekście powołano się jedynie na część sondaży, skupiając uwagę na postawach niechęci oraz zachowaniach dyskryminacyjnych. Relacje medialne są traktowane jako

źródła danych etnograficznych pozwalających na rekonstrukcję przykładowych zachowań. Przedmiotem głównego zainteresowania były w nich fakty relacjonowane przez ofiary dyskryminacji oraz przez ekspertów. Medialne przypadki analizowane w sposób jakościowy pochodzą z tekstów na temat imigracji (N = 14) celowo dobranych z wymienionych wyżej zróżnicowanych polskich mediów w wydaniach internetowych z lat 2020–2023 (szerzej zob. Kanasz 2023, s. 79–86). W celu identyfikacji grup wrażliwych zastanawiono się: o kim się mówi, kto mówi, w jaki sposób mówi, w jakim celu się mówi o dyskryminacji? (por. Tymińska 2022, s. 70–71). Zostały przeanalizowane ukontekstowane tematycznie wypowiedzi/relacje.

Dla socjologów zbiór komunikatów dostępnych publicznie jest cennym źródłem danych (zob. Babbie 2008, s. 357–358; Rapley 2010, s. 38). Pozwala analizować tematy eksponowane i przemilczane, docierać do argumentacji stosowanych przez różnych aktorów. Ograniczenie dotyczy braku możliwości uzyskania stanowisk odmiennych niż te, które pojawiają się w analizowanym zbiorze danych, brak reprezentatywności danych. Analiza danych zastanych jest pomocna w zrozumieniu zachodzących zmian społeczno-kulturowych w zakresie postaw wobec imigrantów. Wykorzystanie danych ilościowych oraz jakościowych wzbogaca argumentację oraz wnioski dotyczące analizowanej problematyki. Warto wskazać na słabości wykorzystanych źródeł danych, takie jak zagrożenie wybiórczością, tendencyjnością. To ostatnie dotyczy zwłaszcza materiałów medialnych — ich analiza bowiem jest dobrym źródłem wiedzy o dyskursie publicznym, w mniejszym stopniu zaś odzwierciedla stan opinii publicznej czy całościowy obraz sytuacji. Oddziałują tu mechanizmy rządzące przekazem medialnym: skłonność do emocjonalizowania przekazu, prezentowania przede wszystkim konfliktów, negatywizmu, sztucznego wzmacniania sugestywności, uproszczeń rzeczywistości. Przekazy medialne mają wpływ na opinię publiczną, prezentują również jakiś wycinek sytuacji, ale nie są bezpośrednim probierzem ani opinii publicznej, ani pełnego obrazu sytuacji.

SONDAŻOWE BADANIA POSTAW

Perspektywa społeczeństwa polskiego

Od czasu transformacji systemowej w Polsce stosunek do narodów należących do dawnych krajów radzieckich zmienia się stopniowo. Wpływ na to mają następujące czynniki: większa mobilność, zmieniający się kon-

tekst makrohistoryczny, sytuacja ekonomiczna i polityczna w Polsce oraz w krajach pochodzenia imigrantów (Grzymała-Kazłowska 2007, s. 244–246). W literaturze przedmiotu odnotowywano istnienie negatywnego stereotypu Białorusi i Białorusinów (Nikitorowicz 2009) oraz dość ograniczoną wiedzę Polaków na temat sąsiedniego kraju (Idzior 2014; Siamionawa 2015). Ich wyobraźnię kulturową na temat wschodnich sąsiadów wypełniają obrazy dostępne w literaturze oraz innych środkach przekazu, w mniejszym stopniu osobiste doświadczenia oraz kontakty z Białorusinami. Od 2019 roku Białorusini są drugą co do wielkości grupą imigrantów w Polsce, tuż po Ukraińcach. Imigracja białoruska z ostatnich lat objęła przede wszystkim województwo mazowieckie oraz podlaskie (Urząd do Spraw Cudzoziemców 2024, s. 3).

W latach 2020–2023 sytuacja społeczno-polityczna zmieniała się w obu krajach oraz w regionie, co przełożyło się na postawy społeczne Polaków oraz Białorusinów (w tym imigrantów). W 2020 roku (CBOS 2020, s. 4) objęci badaniem sondażowym Polacy odczuwali wobec Białorusinów: sympatię — 31%, obojętność — 34%, niechęć — 25%. W porównaniu z rokiem 2020 w 2021 odnotowano wzrost sympatii o 16 punktów procentowych, a spadek niechęci o 8 punktów. Na postawę pozytywną wpłynęły między innymi pokojowe protesty powyborcze Białorusinów (CBOS 2021, s. 3). Natomiast w 2023 roku wśród objętych badaniem Polaków odnotowano wzrost niechęci wobec Białorusinów: 51% respondentów zadeklarowało niechęć, 21% obojętność, 19% sympatię (CBOS 2023, s. 2). Postawy niechęci (niezgłębiane w przytaczanym raporcie za pomocą pytań dodatkowych — respondenci odpowiadali jedynie na pytanie „Jaki jest stosunek Pana/i...” do narodów wymienionych w kafeterii, w tym do Białorusinów) — mogą być związane z kryzysem migracyjnym na granicy polsko-białoruskiej oraz pogorszeniem międzypaństwowych stosunków polsko-białoruskich czy postawą państwa białoruskiego wobec wojny w Ukrainie. Tak duża zmiana może wynikać z przyczyn metodologicznych, czyli nieuwzględnienia w wystarczającym stopniu kontekstu politycznego badania, na przykład różnic między stosunkiem do imigrantów uciekających przed reżimem a stosunkiem do państwa białoruskiego. W 2024 roku 24% ankietowanych wyraziło wobec Białorusinów sympatię, 21% obojętność, 47% niechęć (CBOS 2024, s. 2). Nieznaczne zmniejszenie udziału postaw negatywnych można bardzo ostrożnie tłumaczyć między innymi rolą mediów oraz białoruskiej diaspory w ukazywaniu sytuacji imigrantów, a także bardziej licznymi osobistymi kontaktami z Białorusinami.

Pomocne w zrozumieniu postaw wobec imigrantów mogą też być wyniki sondażu polskiej opinii publicznej zrealizowanego maju 2023 roku

przez Centrum Mieroszewskiego (2023a) na próbie 1002 osób. Ustalono wówczas, że 29% Polek i Polaków osobiście zna Białorusina bądź Białorusinkę (brak rozróżnienia na znajomych i przyjaciół) mieszkających w Polsce, a 9% ma przyjaciół/znajomych mieszkających w Białorusi (Centrum... 2023a, s. 22). Zatem blisko 40% respondentów pozyskuje wiedzę na temat Białorusinów poprzez bezpośredni kontakt. W przytoczonym badaniu zapytano też o to, jaka powinna być polska polityka wobec przebywających w Polsce Białorusinów. 43% respondentów było zdania, że Polska powinna udzielać wsparcia tylko tym Białorusinom, którzy przyjechali do nas w obawie przed prześladowaniami politycznymi, a 30% uważało, że Polska powinna wspierać w równym stopniu wszystkich Białorusinów przebywających w naszym kraju, oferując im na przykład łatwiejszy dostęp do rynku pracy, 25% respondentów podzielało pogląd, że obywatele Białorusi przebywający w Polsce nie powinni być traktowani w sposób uprzywilejowany w stosunku do obywateli innych państw, nawet jeżeli uciekli przed prześladowaniami, 2% respondentów nie miało zdania w omawianej kwestii (Centrum... 2023a, s. 34). Jak widać, dominowała postawa pozytywna.

Pozytywny był również stosunek do Polaków z Białorusi. Ze stwierdzeniem, że białoruscy Polacy to nasi rodacy, zdecydowanie zgadzało się 42% i raczej zgadzało 37% respondentów (Centrum... 2023a, s. 37). Z kolei ze stwierdzeniem, że białoruscy Polacy zasługują na specjalne przywileje w Polsce (np. wynikające z Karty Polaka) zdecydowanie zgadzało się 24% respondentów i raczej zgadzało 36% (Centrum... 2023a, s. 36). W raporcie brakuje informacji, czy chodzi o przywileje na tle innych imigrantów z Białorusi, imigrantów w ogóle czy na tle obywateli polskich również. Karta Polaka znacznie ułatwia pobyt w porównaniu do sytuacji innych imigrantów z Białorusi przede wszystkim pod względem dostępu do rynku pracy. Termin „przywilej” mógł być różnie rozumiany przez respondentów ze względu na wspomniane różne grupy odniesienia oraz emocjonalne nacechowanie tego pojęcia, często wykorzystywanego w narracjach antyimigranckich.

Przytoczone dane pokazują zróżnicowane podejście społeczeństwa polskiego do imigracji białoruskiej z przewagą postawy pozytywnej. W cytowanych raportach badawczych brakuje danych pozwalających przedstawić cechy społeczno-demograficzne osób, które żywią niechęć wobec Białorusinów. Z innych badań wiadomo, że większą niechęć wobec cudzoziemców wyrażają osoby w wieku 55 lat i więcej, osoby o poglądach prawicowych i źle oceniające własne warunki materialne (CBOS 2015, s. 14). Wymagałoby jednak weryfikacji, czy tak jest w przypadku negatywnych postaw wobec Białorusinów.

Perspektywa imigrantów

W zależności od celów badania, formułowanych pytań oraz terminu realizacji dyskryminacja z perspektywy imigrantów jawi się jako problem znaczący lub marginalny. Relacje przypadków dyskryminacji szczególnie eksponowano w 2022 roku. Pokazują to odpowiedzi na pytanie sondażowe: „Czy Pan(i) osobiście doświadczył(a) dyskryminacji, negatywnego lub niesprawiedliwego traktowania z powodu białoruskiego pochodzenia, obywatelstwa lub narodowości po 24 lutego 2022 roku?”. 58% objętych badaniem Białorusinów w Polsce (N = 1180) zadeklarowało, że miało do czynienia z różnymi formami dyskryminacji, w tym osobiście (31%), w stosunku do ich bliskich, znajomych (27%) (Alampiyev, Bikanau 2022, s. 8). Jednak mogły to być pojedyncze zdarzenia, akt dyskryminacji mógł mieć miejsce ze strony przedstawicieli nie tylko społeczeństwa polskiego, ale również innych grup imigranckich. Problemy dotyczyły pracy (pogorszenie stosunku przełożonych, pomówienia ze strony ukraińskich współpracowniczek), szkoły (agresywny stosunek ukraińskich dzieci wobec białoruskich), sfery osobistej w obszarze komunikacji międzyludzkiej (wziewiska, poniżające komentarze). 17% Białorusinów w Polsce deklarowało, że odmówiono im przyjęcia do pracy ze względu na białoruskie pochodzenie, a 33% spotkała odmowa świadczenia usługi w banku, w tym otwarcia rachunku bankowego (Alampiyev, Bikanau 2022, s. 13). W raporcie nie podaje się powodów takich sytuacji, które mogą wynikać z regulacji prawnych oraz polityki poszczególnych banków, ale mogą również być skutkiem niekompetencji poszczególnych pracowników¹. Odnotowano przypadki dyskryminacji lub wrogości ze strony Ukraińców (63%) (Alampiyev, Bikanau 2022, s. 15). Autorzy raportu zauważają, że część podawanych przypadków niekoniecznie jest przejawem dyskryminacji lub wrogości wobec Białorusinów, lecz postawy szerszej — wobec cudzoziemców w ogóle lub wobec osób pochodzenia wschodniosłowiańskiego (Alampiyev, Bikanau 2022, s. 13). Białoruscy imigranci w Polsce uczestniczący w badaniu oceniali problem dyskryminacji jako dotkliwy: na skali dziesięciostopniowej często wskazywali 8–10 (22%) (Alampiyev, Bikanau 2022, s. 17). Na tle omawianych problemów istotne są dane, które mówią o tym, że 20% uczestniczących w badaniu białoruskich imigrantów w Polsce wolało nie mówić o własnym pochodzeniu (Alampiyev, Bikanau 2022, s. 18), a 83%

¹ Por. Beata Szymańska, *Konto bankowe dla obcokrajowca — praktyczny przewodnik*, (<https://moneteo.com/artykuly/rachunek-bankowy-dla-obcokrajowca> [dostęp: 13.10.2024]).

deklarowało udział w pomocy uchodźcom wojennym z Ukrainy (Alampiyev, Bikanau 2022, s. 11).

Przejdźmy do innego badania — ankietowego badania online białoruskich imigrantów w wieku 18–64 lat zrealizowanego w maju i czerwcu 2023 roku na próbie 1299 osób, w tym 65% mężczyzn, 35% kobiet. W tej grupie respondentów 87% przyjechało do Polski po 2020 roku. Badanie pokazało, że ich ogólna ocena pobytu w Polsce jest raczej pozytywna (60%) i bardzo pozytywna (30%) (Centrum... 2023b, s. 16). Raczej negatywnie oceniali swój pobyt 2% respondentów, a 8% neutralnie. Do największych problemów, z którymi się spotkali, należą: sprawy urzędowe związane z pobyt w Polsce (70%), nawiązanie kontaktów towarzyskich/przyjaźni z Polakami (64%), znalezienie nieruchomości do wynajęcia (60%). Wątku dyskryminacji nie pogłębiano, ale w opiniach na temat problemów pojawiają się wypowiedzi: „dyskryminacja, brak szacunku”, „Trudności z socjalizacją. Wielu Polaków z pogardą traktuje Białorusinów i Ukraińców”, „Dyskryminacja ze strony Ukraińców po rozpoczęciu wojny, agresja”, „Negatywne nastawienie ze strony Ukraińców, bardzo trudno nawiązać przyjaźnie i znajomości w ogóle” (Centrum... 2023b, s. 18). Warto zauważyć, że przytoczone dane wskazują na doświadczanie negatywnych postaw przez nieznaczną część grupy badanych, a doświadczenie dyskryminacji było eksponowane rzadko. Jeśli całościowo bierze się pod uwagę doświadczenie migracji, to przeważają postawy pozytywne. Co więcej, narodem najbardziej przyjaznym wobec Białorusinów w opiniach respondentów okazują się Polacy (92%). Większą niechęć wobec Białorusinów respondenci dostrzegali ze strony Rosjan (34%) oraz Ukraińców (20%), a bardzo niewiele widzieli jej u Polaków (2%) (Centrum... 2023b, s. 35). W przytoczonym badaniu dyskryminacja jest wątkiem marginalnym, nie stanowi najważniejszego problemu, z którym spotykają się imigranci.

Białorusini imigrujący do Polski i doświadczający dyskryminacji rzadko odwołują się do instytucji państwa polskiego, obawiając się problemów z legalizacją pobytu. Szukają pomocy i wsparcia w organizacjach imigranckich bądź radzą sobie we własnym zakresie. Nasilenie zgłoszeń przypadków dyskryminacji przypada na marzec 2022 roku (Dobrowolska 2022). Według danych zgłoszonych do Białoruskiego Centrum Solidarności dyskryminacji doświadczali mężczyźni, kobiety, dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, uchodźcy polityczni, wielokrotni uchodźcy, czyli osoby uciekające z Białorusi na Ukrainę, a następnie z Ukrainy do Polski (Dobrowolska 2022, s. 40). W polskich szkołach i przedszkolach najczęściej zgłaszano przypadki pobicia, obrażania, poniżającego traktowania przez

dzieci polskie. Dzieci białoruskie w polskich szkołach przypisywano do klas przygotowawczych zdominowanych liczbowo przez dzieci pochodzące z Ukrainy (Dobrowolska 2022, s. 42). Podobne przypadki nietrafionego zakwalifikowania w polskiej szkole dzieci repatriantów z Kazachstanu odnotowano w badaniu Joanny Książek (2019), co wskazuje na szerszy zasięg negatywnych zjawisk wobec różnych grup narodowościowych (nierozróżnianie ich specyfiki). Dla polskich placówek oświatowych nadal aktualny pozostaje problem edukacji międzykulturowej (Popyk 2022, s. 67). Przytoczone dane mogą pośrednio wskazywać na brak w placówkach oświatowych kadr wykwalifikowanych w tym zakresie.

ANALIZA NARRACJI MEDIALNYCH

Tematykę dyskryminacji doświadczanej przez imigrantów białoruskich można rozpatrywać na podstawie tekstów prasowych poruszających problem negatywnych postaw². Celem analizy jest ukazanie różnych przejawów niechęci i dyskryminacji oraz cech osób dyskryminowanych/doświadczających niechęci. Zastosowana została analiza tematyczna wypowiedzi ekspertów oraz imigrantów z wyróżnieniem poszczególnych kategorii dyskryminacji. Słabości takiej analizy wynikają z charakteru źródeł, czyli specyfiki konstruktów medialnych mających na celu poszukiwanie odbiorców i kapitału (eksponowanie przypadków negatywnych, żeby wzmożyć ruch na stronie, jednostronność narracji). Media opisują pojedyncze sugestywne historie i z takich przekazów nie można wnioskować „obiektywnie” o pełnym obrazie sytuacji społecznej. Ponieważ pojedyncze artykuły prasowe nie świadczą o skali problemu, w omówieniu wyników zostały uwzględnione różne źródła danych, także pochodzące z sondaży.

Nieżyczliwość oraz dyskryminacja

Jednym z kluczowych typów zachowań dyskryminacyjnych jest mowa nienawiści. Eksperci szacują, że słowne groźby, obelgi stanowią 70% wszystkich doświadczeń wrogości wobec imigrantów o białoruskim obywatelstwie lub białoruskiej narodowości (Grekowicz 11.04.2022). 20% przypadków dotyczyło niszczenia mienia, pozostałe 10% stanowiły inne formy dyskryminacji (Grekowicz 11.04.2022). Od zachowań dyskryminacyjnych należy odróżnić postawę niechęci. Dziennikarka Irina Szepielewicz

² Ze względu na ograniczenia objętości tekstu przedstawiono tylko wybrane przypadki. Tytuły analizowanych tekstów znajdują się na końcu Bibliografii.

(13.03.2021) była zaskoczona nieżyczliwością, zwłaszcza że dobrze mówi po polsku (ma Kartę Polaka i białoruski paszport). Wielokrotnie przyjeżdżała do Polski wcześniej i poznała wiele życzliwych osób. W 2020 roku była zmuszona opuścić Białoruś. Dwukrotnie w sklepie spotkała się z nieżyczliwością:

„Pierwszy szok przeżyłam z moją córką w kasie hipermarketu w Warszawie. Poprosiłam starszą kasjerkę, by nie wydawała mi reszty samymi monetami, dostałam ich całą górę, na co ona zareagowała ostrzymi słowami, wysyłając nas do domu, podkreślając przy tym, że nie jesteśmy stąd i jeśli chcemy się rządzić, to możemy to robić u siebie w kraju. Tłumaczyłyśmy sobie to zachowanie jej zmęczeniem czy kiepskim humorem. Ale wkrótce spotkałyśmy się z kolejnymi przypadkami podobnego traktowania w sklepie. Na przykład wtedy, gdy przyniosłam do zwrotu przeterminowane o dwa tygodnie mleko, które chwilę wcześniej kupiłam. Pieniądze mi zwrócili, ale z łaską, i znów musiałam się nasłuchać niepochlebnych słów. Że przyjechaliśmy w gości, a upominać się o swoje prawa możemy u siebie, na Białorusi, a nie tutaj” (Szepielewicz 13.03.2021).

Szepielewicz podejmuje próbę racjonalizacji i usprawiedliwienia starszej kasjerki w pierwszym przypadku, ale już za drugim razem wyraźnie czuje się dotknięta niechęcią personelu wobec jej białoruskiego pochodzenia. Postanawia zapytać inne osoby z Białorusi o sposoby traktowania ich w Polsce. Znaczna część jej rodaków wskazała na postawę życzliwą. Zauważa, że osoby młode w Polsce są bardziej otwarte i życzliwe. Pokazuje również pomocne postawy Polaków, stwierdzając: „Jeden każe się wynosić, drugi stanie w obronie”. Warto zauważyć, że omówiony przypadek dotyczy niechęci wobec kobiety o wysokiej pozycji społecznej. W tekstach medialnych brakuje relacji doświadczeń osób o niskim statusie społeczno-ekonomicznym.

Zdaniem Paliny Brodik z Free Belarus Center dyskryminacja Białorusinów w Polsce nosi raczej charakter indywidualny, a zmiany w tym względzie wynikają z przyczyn politycznych oraz treści przekazów medialnych w Polsce i Ukrainie zawierających mowę nienawiści (Grekowicz 11.04.2022). Problem dyskryminacji i nienawiści wobec Białorusinów mieszkających w Polsce porusza też „Rzeczpospolita” (Ferfecki 20.03.2022). Autor sygnalizuje nasilenie ataków, zwielokrotnienie ich liczby od czasu wybuchu pełnoskalowej wojny w Ukrainie. Przykład takich ataków to groźby wobec kierowców samochodów na białoruskich tablicach rejestracyjnych. Dotykają one też osób represjonowanych, które są przeciwko wojnie. W jednym z przykładów podawanych w gazecie jest agresja wobec najbardziej wrażliwych grup: kobiet z dziećmi, osób repre-

sjonowanych w ich kraju. Przykłady są zaczerpnięte z Ośrodka Monitorowania Zachowań Rasistowskich i Ksenofobicznych. Cytowany w artykule prezes OMZRiK Konrad Dulkowski zauważył, że Polacy wspierali represjonowanych Białorusinów, a teraz mówią, że ich nie chcą (Ferfecki 20.03.2022). W artykule tym zasygnalizowano problem z zastosowaniem perspektywy eksperckiej, pominięto stanowisko imigrantów, użyto ich doświadczenia jako zapośredniczonego. Wyjątkiem jest wypowiedź Alesia Zarembiuka, prezesa fundacji Białoruski Dom w Warszawie, oparta na argumentach nieznamościami białoruskiej sytuacji przez szersze społeczeństwo polskie:

„Niestety, wielu Polaków nie zdaje sobie sprawy z tego, że około dwóch trzecich Białorusinów mieszkających w Polsce przyjechało tu w ostatnim czasie z dwóch powodów: groźby represji albo załamania ich interesów i niemożności kontynuowania działalności gospodarczej” (Ferfecki 20.03.2022).

Kwestia ksenofobii i mowy nienawiści bywa przedstawiana zbiorczo w odniesieniu do kilku grup narodowościowych, jak w opublikowanym w „Polityce” artykule Katarzyny Kaczorowskiej *Wystarczy akcent. Wzrasta fala ataków na Ukraińców, Białorusinów i Rosjan* (05.08.2022):

„Białorusini, którzy w większości uciekli przed reżimem Łukaszenki, są atakowani, bo bronią się za Rosjan. Rosjan oskarża się o to, że popierają Putina, a Ukraińcy słyszą, że są banderowcami”.

W tym przypadku główną ramą odniesienia jest pochodzenie wschodnioślowiańskie. Zmianę w postrzeganiu Białorusinów w Polsce porusza artykuł w „Gazecie Wyborczej” pt. *Byli bohaterami, teraz są hejtowani. Białorusini skarżą się na złe traktowanie w Polsce* (Napierała 26.06.2022). Białorusinów ukazano w nim jako „ofiary hejtu” w mediach społecznościowych.

Dyskryminacja ze strony instytucji czy społeczeństwa?

Najczęściej poruszonym przykładem dyskryminacji są działania instytucji finansowych, które odmawiają świadczenia usługi klientom z białoruskim paszportem. Według relacji imigrantki — dziennikarki, która wraz z rodziną najpierw musiała opuścić Białoruś, a następnie Ukrainę — często jest to inicjatywa pracowników banków, a nie odgórne zalecenia, by utrudnić lub uniemożliwić imigrantom z Białorusi korzystanie ich z usług (Grekowicz 11.04.2022). Trudności odczuły osoby, które wyemigrowały z powodów politycznych. Przykładem takiej sytuacji jest przywołana w tekście Nikity Grekowicza historia migrantki z Białorusi, której bank

kilkakrotnie zablokował konto. Jej znajomi mieli podobne doświadczenia, dlatego zapytała, czy to odgórne postanowienia banku. Odpowiedziano jej (opinia imigrantki na podstawie jej rozmów z przedstawicielem banku), że nie, ale „niektórzy pracownicy mogą przejawiać wrogość i na własną rękę podejmować takie czynności, opisując je jako sankcje”. W ramach instytucji może więc dochodzić do dyskryminacji, na którą narażeni są przybysze z Białorusi.

Trudności odczuwano w sferze mieszkalnictwa, co przejawiało się odmową wynajmu lub sporządzenia umowy najmu z osobami posługującymi się białoruskim paszportem. Irina Szepielewicz (6.03.2021), dziennikarka białoruskiego pochodzenia przebywająca w Polsce na podstawie Karty Polaka, własne doświadczenia opisała na łamach „Gazety Wyborczej”. W poszukiwaniach telefonicznych barierą jest wschodni akcent oraz ogólna niechęć właścicieli mieszkań do osób „ze Wschodu”. Nieistotne, że pytający ma Kartę Polaka i dobrze mówi po polsku, przeszkodą jest posiadany paszport białoruski i brak stałego pobytu w Polsce:

„Właścicielka, starsza kobieta, twierdzi, że uwielbia Białorusinów, ale prosi o dokument pobytowy. Jak się okazuje — paszport i Karta Polaka, pani nie wystarczają. Wymaga od nas dokumentów na stały pobyt. Pokazujemy w internecie, że Karta Polaka to i dowód, i pozwolenie na całoroczny pobyt w kraju, i pozwolenie na pracę, ale na tym etapie kobieta odmawia zakwaterowania. Nawet za podwyższoną cenę” (Szepielewicz 6.03.2021).

Polacy mają obawy przed wynajmowaniem mieszkania cudzoziemcom także ze względu na poczucie braku ochrony właścicieli mieszkań czy ewentualne niekorzystne zmiany w prawie. Dziennikarce z Białorusi po wielu próbach samodzielnych poszukiwań mieszkania pomogli jej znajomi z Polski. Należało zapłacić za kilka miesięcy z wyprzedzeniem (Szepielewicz 6.03.2021). W innym artykule (Grekowicz 11.04.2022) znajduje się przykład odmowy podpisania przez właściciela mieszkania umowy najmu na podstawie paszportu białoruskiego, choć jednocześnie ten sam właściciel miał podpisać umowę z inną osobą z kazachskim paszportem. Podobnie jak w przypadku banków problem dotyczy tu osób białoruskiego pochodzenia, bez stałego pobytu. W przypadku najmu mieszkania najbardziej narażone na odmowę mogą być osoby w gorszej sytuacji społeczno-ekonomicznej czy rodzice samodzielnie wychowujący dzieci. Odmowy przyjęcia do pracy ze względu na posiadane obywatelstwo to kolejny obszar dyskryminacji. W jednym z artykułów „Gazety Wyborczej” ukazane zostały problemy Białorusinów na rynku pracy. Potrzebują oni pozwolenia na pracę. Jak stwierdził jeden z nich: „Obywatelom Ukrainy pozwolili pracować od razu, bez pozwolenia na pracę. Przeciętny pracodawca woli więc

wziąć Ukrainca niż Białorusina” (Napierała 26.06.2022). W artykule poruszono również problem nieuczciwych praktyk ukraińskich agencji pracy, w których także Białorusini szukają zatrudnienia (Napierała 26.06.2022). Możemy przypuszczać, że najbardziej narażone na odmowę przyjęcia do pracy są osoby pochodzenia białoruskiego, kobiety i mężczyźni, ze słabą znajomością języka polskiego.

Placówki oświatowe to kolejne instytucje, w których ma dochodzić do dyskryminacji społecznej. W artykule „Gazety Wyborczej” (Bieliaszyn 01.06.2022) przedstawiono „dramat białoruskich dzieci” uchodźców politycznych w polskich szkołach. Są wyzywane, szykanowane, wykluczane z zabaw. „Niektóre dzieci z Białorusi są dzisiaj podwójnymi uchodźcami. Za pierwszym razem uciekały z rodzicami przed reżimem Łukaszenki na Ukrainę, a za drugim — przed rosyjską napaścią do Polski” (Bieliaszyn 01.06.2022). Istotne jest, że nie ma informacji o dyskryminacji polegającej na nierównym traktowaniu uczniów przez nauczycieli. W jednym z tekstów wspomina się o pozytywnych doświadczeniach dziecka imigrantów politycznych w polskiej szkole (Grekowicz 11.04.2022). Możemy bardzo ostrożnie wnioskować, że w sferze edukacji pojawiają się przypadki niechęci lub dyskryminacji społecznej wobec dzieci pochodzenia białoruskiego.

PODSUMOWANIE

Postawy Polaków oraz mieszkających w Polsce Ukraińców wobec Białorusinów są zróżnicowane oraz zmienne. W latach 2020–2021 dominowały postawy pozytywne (CBOS 2020, 2021), ale w 2023 roku odnotowano przewagę postaw niechęci (CBOS 2023). Pojawiający się w różnych badaniach wzrost niechęci może być powodowany reakcją osób uczestniczących w badaniu na bieżące wydarzenia polityczne, ale może też wynikać z przyczyn metodologicznych (konstrukcja pytań, używane pojęcia, nieuwzględnienie kontekstu społecznego). W analizowanych przekazach medialnych teksty świadczące o postawach negatywnych pojawiają się dopiero w 2021 roku (brak takich relacji w roku 2020). Pogarszanie się nastrojów społecznych wobec Białorusinów nie zawsze przekłada się na gorsze traktowanie osób pochodzenia białoruskiego, a w wynikach części analizowanych badań przeważają postawy pozytywne.

Na podstawie danych uzyskanych z różnych źródeł nie można oszacować, w jakim stopniu postawy negatywne są sytuacyjne, a w jakim mają charakter systemowy. Zauważalne są przypadki dyskryminacji, które warto interpretować w świetle teorii intersekcjonalności. Biorąc pod uwagę sprzężenie między byciem dzieckiem a narodowością, możemy stwier-

dzieć, że dzieci białoruskie są bardziej narażone na doświadczenie niechęci w szkole niż dzieci polskie. Z kolei sprzężenie między sytuacją ekonomiczno-społeczną a narodowością pozwala przypuszczać, że te osoby z Białorusi, które mają mniejsze zasoby finansowe, mogą być bardziej narażone na dyskryminację w dostępie do mieszkań. Posiadane obywatelstwo białoruskie oraz status uchodźcy może narażać osoby z Białorusi na problemy z otwarciem konta w banku. Pochodzenie migranckie oraz płeć mogą ukazać kolejną wrażliwą grupę w obszarze dyskryminacji symbolicznej (np. kobiety pochodzące z Białorusi są bardziej niż białoruscy mężczyźni narażone na obelgi). Przypadki dyskryminacji często są wyrazem niechęci narastającej w kontekście trwania wojny w Ukrainie.

Dane medialne należy traktować ostrożnie ze względu na mechanizmy rządzące światem mediów. W sytuacji niepewności oraz szybkich zmian społecznych odnotowuje się ogólnie wzrastającą niechęć wobec imigrantów różnych narodowości, co także dotyczy osób migrujących z Białorusi. Wzmacnianiu niechęci sprzyja pogarszający się obraz Białorusi przedstawiany w mediach masowych oraz brak ogólnej wiedzy na temat społeczeństwa białoruskiego.

Kształtowane w ten sposób negatywne postawy społeczne mogą prowadzić do zwiększenia podziałów społecznych i utrudniać procesy integracyjne, co w konsekwencji zwiększa wulnerybilność imigrantów i mniejszości. Z kolei pozytywne postawy sprzyjają budowaniu spójności społecznej i ułatwiają integrację, co redukuje wrażliwość imigrantów na zagrożenia związane z izolacją społeczną. Dynamiczne postawy, polegające na elastycznym dostosowywaniu się do zmieniających się okoliczności potrzeb migrantów i mniejszości, mogą być podstawą tworzenia skuteczniejszych strategii integracyjnych, minimalizując ryzyko wykluczenia. Natomiast postawy statyczne, oparte na sztywnych przekonaniach i niechęci do zmian, mogą utrzymywać stereotypy i uprzedzenia. Zadaniem instytucji oświatowych i kulturalnych jest rozpoznawanie sytuacji różnych grup mniejszościowych, przeciwdziałanie szkodliwym stereotypom, uprzedzeniom oraz dyskryminacji.

BIBLIOGRAFIA

- Alampiyev Oleg, Bikanau Philipp, 2022, *Results of Sociological Research 'Belarusians in Poland, Lithuania, Georgia: Attitude to the War, Help to Ukraine, Discrimination'*, August 2022, Friedrich Ebert Stiftung, Kyiv.
- Amelina Anna, 2017, *Transnationalizing Inequalities in Europe: Sociocultural Boundaries, Assemblages and Regimes of Intersection*, Routledge, New York.

- Andrejuk Katarzyna, 2020, *Prawica, lewica i postawy wobec imigrantów. Poglądy Polaków na imigrację i ich dynamika na tle trendów europejskich*. „Studia Migracyjne — Przegląd Polonijny”, nr 4, s. 239–264 (doi: 10.4467/25444972SMPP.20.046.12783).
- Appadurai Arjun, 2009, *Strach przed mniejszościami. Esej o geografii gniewu*, tłum. Marta Bucholc, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Babbie Earl, 2008, *Podstawy badań społecznych*, tłum. zespół, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- CBOS, 2015, *Przybysze z bliska i z daleka, czyli o imigrantach w Polsce*. Komunikat z badań nr 93/2015, Warszawa (https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K.093_15.PDF).
- CBOS, 2020, *Stosunek do innych narodów*. Komunikat z badań nr 31/2020, Warszawa (https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2020/K.031_20.PDF).
- CBOS, 2021, *Stosunek do innych narodów*. Komunikat z badań nr 30/2001, Warszawa (https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2021/K.030_21.PDF).
- CBOS, 2023, *Stosunek do innych narodów rok po wybuchu wojny na Ukrainie*. Komunikat nr 33/2023, Warszawa (https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2023/K.033_23.PDF).
- CBOS, 2024, *Stosunek Polaków do innych narodów*. Komunikat z badań nr 25/2024, Warszawa (https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K.025_24.PDF).
- Centrum..., 2023a, *Polacy o Białorusi i Białorusinach*. Raport z badań, Centrum Mieroszewskiego, Warszawa.
- Centrum..., 2023b, *Białoruska emigracja w Polsce — opinie, postawy, dylematy*. Raport z badań, Centrum Mieroszewskiego, Warszawa.
- Cieślifikowska Dominika, Sarata Natalia, 2012, *Dyskryminacja wielokrotna — historia, teorie, przegląd badań*, Fundusz Współpracy, Warszawa.
- Crenshaw Kimberle, 1989, *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics*, „University of Chicago Legal Forum”, nr 1, s. 139–167.
- Cywiński Paweł, Katner Filip, Ziółkowski Jarosław, 2019, *Zarządzanie strachem. Jak prawica wygrywa debatę publiczną w Polsce*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa.
- Dobrowolska Olga, 2022, *Dyskryminacja obywateli Białorusi i Rosji w Polsce po 24 lutym 2022 roku*, w: Kamila Fijałkowska, Karolina Łukasiewicz (red.), *Wyjść z cienia. Wsparcie pokrzywdzonych z nienawiści*. Raport z realizacji projektu, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, s. 37–48 (<https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2022/12/Wyjsc-z-cienia.-Wsparcie-pokrzywdzonych-z-nienawisci-raport.pdf> [dostęp: 20.05.2024]).
- Giddens Anthony, 2008, *Socjologia*, tłum. Alina Szulżycka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Grzymała-Kazłowska Aleksandra, 2007, *Konstruowanie „innego”. Wizerunki imigrantów w Polsce*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Idzior Anna, 2014, *Obrazy Białorusi i Białorusinów w świetle procesów globalizacyjnych*, „Pogranicze. Studia Społeczne”, t. 23, s. 133–144.
- Kanasz Tatiana, 2023, *Migracje Białorusinów do Polski. Perspektywa dyskursu publicznego*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Warszawa.
- Klaus Wiktor (red.), 2010, *Sąsiedzi czy intruzi? O dyskryminacji cudzoziemców w Polsce*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Książek Joanna, 2019, *Adaptacyjne problemy dzieci repatriantów na tle relacji rówieśniczych*, „Studia Migracyjne — Przegląd Polonijny”, nr 1, s. 215–233.

- Lutz Helma, Amelina Anna, 2021, *Gender in Migration Studies: From Feminist Legacies to Intersectional, Post- and Decolonial Prospects*, „Journal of Migration Studies”, nr 1, s. 55–73.
- Łodziński Sławomir, Nowicka Ewa, 2021, *Wielokulturowość w wielkim mieście. Wspólnota pokoleń, siła wykształcenia i stosunek do imigracji w świetle badań jakościowych*, „Studia Socjologiczne”, nr 2, s. 71–96.
- Łotocki Łukasz, 2010, *Integracja i dyskryminacja — od zagadnień teoretycznych do wyników badań*, w: Wiktor Klaus (red.), *Sąsiedzi czy intruzy? O dyskryminacji cudzoziemców w Polsce*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, s. 13–40.
- Makkonen Timo, 2002, *Multiple, Compound and Intersectional Discrimination: Bringing the Experience of the Most Marginalized to the Fore*, Institute for Human Rights, Åbo Akademi University, Turku.
- Nikitorowicz Andrzej, 2009, *Stereotypy narodowe w społeczności zróżnicowanej etnicznie*, „Pogranicze. Studia Społeczne”, t. 15, s. 94–123.
- Pogorzelska Agnieszka, 2012, *Czy „obcy” musi być wrogiem? Przyczyny i przejawy wykluczenia osób narodowości innej niż polska*, w: Hanna Grzesiak, Mikołaj Fryza, Krzysztof Ratajczak (red.), *Wykluczenie społeczne wczoraj i dziś*, Poznań, s. 73–91 (<https://repozytorium.amu.edu.pl/items/8db73ac9-3f02-4d7b-8529-add10e22b7f9> [dostęp: 20.05.2024]).
- Popyk Anzhela, 2022, *Polska szkoła oczami dzieci-migrantów. Od akceptacji do socjalizacji*, „Studia Migracyjne — Przegląd Polonijny”, nr 1, s. 53–70.
- Rapley Tim, 2010, *Analiza konwersacji, dyskursu i dokumentów*, tłum. Anna Gąsior-Niemiec, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Siamionawa Antanina, 2015, *Nieznany sąsiad. Białoruś i Białorusini w oczach studentów*, „Studia Białorutynistyczne”, nr 9, s. 87–104.
- Tymińska Ada, 2022, *Granice nienawiści. Mowa nienawiści w kontekście kryzysów humanitarnych na granicy polskiej (2021/2022)*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa.
- Winiarska Aleksandra, Klaus Witold, 2011, *Dyskryminacja i nierówne traktowanie jako zjawisko społeczno-kulturowe*, „Studia BAS”, nr 2, t. 26, s. 9–40.
- Winiewski Mikołaj, Hansen Karolina, Bilewicz Michał, Soral Wiktor, Świdarska Aleksandra, Bulska Dominika, 2017, *Mowa nienawiści, mowa pogardy. Raport z badania przemocy werbalnej wobec grup mniejszościowych*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa.

- Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, 2011, *Sprawozdanie ‘Kluczowe dane’, część 5: Dyskryminacja wielokrotna* [wersja oryg. Data in Focus Report: *Multiple Discrimination* (https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1454-EU_MIDIS_DiF5-multiple-discrimination_EN.pdf)].
- Urząd do Spraw Cudzoziemców, *Raport na temat obywateli Białorusi* (wg stanu na 28 lutego 2025 r.) (<https://www.gov.pl/web/udsc/raport-dot-obywateli-bialorusi> [dostęp: 10.10.2024]).

Teksty prasowe

- Bieliaszyn Wiktoria, *„Nie chcemy Cię znać, od teraz bawimy się z Ukraińcami”*. *Dramat białoruskich dzieci w Polsce*, „Gazeta Wyborcza”, 06.01.2022.

- Ferfecki Wiktor, *Nasiliły się ataki i hejt wobec Białorusinów mieszkających w Polsce*, „Rzeczpospolita”, 20.03.2022.
- Grekowicz Nikita, *Nienawiść z rykoszetu. „Sp...dalej na Białoruś” usłyszała Białorusinka Polina na polskiej drodze*, *Oko.press*, 11.04.2022.
- Kaczorowska Katarzyna, *Wystarczy akcent. Wzrasta fala ataków na Ukraińców, Białorusinów i Rosjan*, „Polityka”, 05.08.2022.
- Napierała Marcin, *Byli bohaterami, teraz są hejtowani. Białorusini skarżą się na złe traktowanie w Polsce*, „Gazeta Wyborcza. Koszalin”, 26.06.2022.
- Szepielewicz Irina, *Ukraińcom i Rosjanom mieszkań w Warszawie nie wynajmujemy. A Białorusinom?*, „Gazeta Wyborcza. Warszawa”, 06.03.2021.
- Szepielewicz Irina, *Białorusinka o Polakach: nogi się pode mną ugięły, gdy kolejny raz kazali mi się wynosić z Polski*, „Gazeta Wyborcza. Warszawa”, 13.03.2021.

THE EVOLUTION OF NEGATIVE ATTITUDES
TOWARD BELARUSIAN CITIZENS RESIDING IN POLAND, 2020–2023:
DETERMINANTS, CONTEXTS, AND MANIFESTATIONS

Tatiana Kanasz
(The Maria Grzegorzewska University)

Abstract

Between 2020 and 2023, the number of Belarusian citizens migrating to Poland rose significantly. While most Poles view this immigrant group favorably, there are instances in which Belarusians encounter dislike, prejudice or discrimination. This analysis—based on data from opinion polls, research reports and selected media texts—aims to identify the phenomenon of discrimination resulting from shifting attitudes toward Belarusians. Answers were sought to the following questions: What factors underlie aversion and discriminatory attitudes? Which Belarusian citizens in Poland are most vulnerable to such experiences? And in what areas of life? The discussion of the findings draws on the concepts of intersectionality and vulnerability.

key words: Belarusian immigrants in Poland, discrimination, media, vulnerability, intersectionality

słowa kluczowe: imigranci z Białorusi w Polsce, dyskryminacja, przekaz medialny, wulnerabilność, intersekcjonalność